

6. Розвиток функціональних компонентів Збройних сил України:

- вивчення досвіду та залучення фахівців ЄС щодо надання допомоги з питань забезпечення участі України в операціях ЄС, формування бойових груп швидкого реагування, створення багатонаціональних підрозділів для участі у миротворчих операціях ЄС, вивчення процесу оперативного планування ЄС в рамках «петерсберзьких завдань» та підготовки військової поліції для місії ЄС;
- залучення особового складу Збройних сил України до освітніх програм та військових навчань ЄС. Україною запропоновано ЄС максимально використовувати Яворівський навчальний центр підготовки миротворчих сил для проведення тактичних і командно-штабних навчань.

7. Забезпечення участі Збройних сил України в операціях ЄС у складі багатонаціональних формувань:

- продовження консультацій між Україною та ЄС щодо участі Збройних сил України у врегулюванні кризових ситуацій; імплементація схеми участі України в операціях ЄС із врегулювання криз;
- залучення українських фахівців до роботи у структурах ЄС та країн – членів, які створені в рамках СЄПБО (Центр з питань постконфліктного розмишування тощо);
- залучення підрозділу Головної служби правопорядку Збройних сил України до складу міжнародного батальйону військової поліції [7].

Продовжується консультативно-переговорний процес щодо створення спільних з країнами-членами ЄС підрозділів для участі в операціях ЄС. У рамках запровадження Концепції спільної європейської політики безпеки й оборони Збройні сили України вже намагались долучитись до реалізації ініціатив щодо створення сил швидкого реагування. Для цього пропонувалось долучити до складу сил швидкого реагування ЄС українські військові підрозділи. Це повинен був бути той військовий контингент, який виділяється Україною для участі в об'єднаних тактичних силах НАТО.

Таким чином, Україна має потенційні можливості зробити вагомий внесок у проект СЄПБО як партнер ЄС з питань реалізації східної та південно-східної політики ЄС, зокрема у Чорноморсько-Каспійському регіоні. Серед інших країн, бажаючих вступити до ЄС, Україна помітно вирізняється: у сфері безпеки вона може бути не лише споживачем, а й реальним вкладником - у галузі стратегічних військово-транспортних перевезень, використання космосу, розвідки, надання військових контингентів та озброєнь, підготовки та проведення миротворчих операцій, правоохоронної діяльності, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій тощо [2]. Такий внесок України видається важливим у контексті реалізації її намірів стати у майбутньому повноправним членом Європейського Союзу.

І нинішні зміни у діяльності Європейського союзу – це для України шанс і відповідальність. Це шанс тому, що саме у сфері безпеки Україна є реальним і спроможним партнером. Україна визнана ЄС одним із ключових факторів регіональної і загальноєвропейської стабільності й безпеки. Активна діяльність України в ОБСЄ, її посередницька роль в придністровському конфлікті (Молдова), участь у миротворчому процесі в Боснії та в Косово, активна і виважена позиція щодо розширення НАТО на Схід та започаткування особливого партнерства з цією міжнародною організацією свідчить як про

зацікавленість України у формуванні системи європейської безпеки, так і про можливість широкої й активної співпраці України і ЄС у сфері його СЗППБ. Налагодження співробітництва з ЄС у згаданій сфері не лише дозволить активізувати участь України в європейських справах, але сприятиме усвідомленню її європейської ролі всередині країни [9].

✎ Таким чином, пошук спільних відповідей на нові виклики у безпековій сфері зближують Україну та ЄС і відкривають нові можливості для поглиблення співпраці. Досвід співробітництва України з ЄС свідчить, що Україна має реальні перспективи стати членом об'єднаної Європи. Співробітництво у сфері зовнішньої політики й політики безпеки саме з Європейським союзом може стати трампліном для майбутнього членства України в ЄС. Тому розвиток військового співробітництва з Європейським союзом надасть додаткові можливості Україні для просування своїх інтересів серед країн-членів Союзу з метою поступового входження України до європейського простору.

Література.

1. Договір про Європейський союз. [Електронний ресурс] // http://eu-directory.ea-ua.info/index.php?act=show&doc_id=6&id=74.
2. Корнієвський О., Терешко С. Європейський вектор безпеки: роль України // «День» - №44. – 15.03.2005 р. [Електронний ресурс] // <http://www.day.kiev.ua/133790>.
3. Парахонський Б. Перспективи України у системі європейської та євроатлантичної безпеки // http://www.niisp.gov.ua/vydanna/panorama/issue.php?s=gpgs0&issue=2004_4.
4. Перепелиця Г. Український внесок в субрегіональне та двостороннє співробітництво по врегулюванні конфліктів та підтримання миру // <http://www.niss.gov.ua/book/Perapel/010.htm>.
5. Поляков Л., Пашков М. Україна – Європа: пошук спільної відповіді на нові загрози [Електронний ресурс] // <http://www.zn.kiev.ua/nn/show/362/32397>.
6. Поляков Л. Сунгуровський М. Європейська безпека: нові загрози – старі відповіді? // Національна безпека і оборона. – № 9. – 2001. – С. 14–26.
7. Пріоритетні напрями співробітництва Збройних Сил України з Європейським Союзом [Електронний ресурс] // <http://www.mil.gov.ua/index.php?lang=ua&part=euintegration&sub=security>.
8. Спільна стратегія ЄС щодо України. [Електронний ресурс] // www.mfa.gov.ua/data/upload/publication/mfa/ua/2822/general_strategy.pdf.
9. Україна в СЗППБ ЄС. [Електронний ресурс] // <http://eu.org.ua/ua&eu/?sid=uwto14>.
10. Біла книга 2011: щорічник. – К. : Вид.-во Міністерства оборони та Генерального штабу Збройних Сил України, 2012. – 82 с.

УДК 353:330.357

Ігор Парфьонов

ІНВАЙРОНМЕНТАЛЬНИЙ ВЕКТОР СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

У статті обґрунтовано інвайронментальну складову стратегії сталого розвитку регіону, у межах якої

© Парфьонов І.В., 2012.

стан і якість навколишнього середовища розглядаються як домінуюча ціль сталого розвитку соціуму, а економіка визначається лише як найважливіший із засобів досягнення соціальної мети.

Ключові слова: сталий розвиток, інвайронментальна економіка, природний капітал, «зелена» економіка, інтерналізація екстерналій, ціна природних їх ресурсів.

✎ Економічне зростання – це кількісне збільшення та якісне вдосконалення суспільного продукту і факторів його виробництва. Кількісні та якісні ознаки цього зростання відбиваються в темпах приросту виробленого продукту, в піднесенні національного багатства, розв'язанні соціальних проблем і зростанні добробуту народу. Сучасні підходи до визначення показників економічного зростання опрацьовуються з залученням до економічних калькуляцій екологічної складової.

Одне з основних завдань переходу до суспільства стійкого розвитку – оцінка економічних зв'язків між господарчою діяльністю людини і природним середовищем, яке є одночасно і фактором, і бар'єром економічного зростання. Тобто йдеться про певну динамічну рівновагу системи «суспільство – природне середовище». Ця обставина модифікує всі попередні уявлення про традиційну модель економічного зростання, ставлячи під сумнів доцільність безмежного зростання за будь-яку ціну. Натомість, на передній план висуваються потреба перегляду саме визначення сутності зростання і пошуки його нових вимірів. За сучасними уявленнями, економічне зростання не можна вимірювати лише національним доходом, який не враховує багатьох небажаних наслідків, які, до того ж, лише поглиблюються без урахування екологічного імперативу.

✎ Найбільшу зацікавленість з точки зору екологізації як частини цілісної системи соціально-економічного управління викликає концепція «sustainable development», в якій екологічні й соціально-економічні прагнення у перспективі поєднуються. Методологічним проблемам стійкого розвитку соціально-економічних систем, прикладним аспектам управління взаємодії економіки та екології, методичним питанням визначення впливу природних факторів на соціально-економічний розвиток регіону присвячено загальновідомі фундаментальні дослідження таких вітчизняних і зарубіжних вчених: Т. А. Акімова, П. Я. Бакланов, А. Л. Бобров, В. М. Геєць, М. І. Долішній, М. Н. Лук'янчиков, П. М. Нестеров, В. М. Степанов, С. К. Харічков, В. В. Хаскін, С. А. Шаригін та інших, які обґрунтували взаємодію факторів стійкого розвитку на державному та регіональному рівнях. В. М. Багров, О. Ф. Балацький, В. О. Боков, Б. М. Данилишин, С. І. Дорогунцов, Я. Я. Дяченко, В. М. Трегобчук, Л. Г. Мельник, Л. Г. Руденко, І. Г. Черваньов та багато інших детально дослідили поняття «стійкий розвиток» та концептуальні засади його практичної реалізації.

Зокрема, Л. Г. Мельник у своїх наукових працях [11–13] проводить детальний аналіз поняття «sustainable development» (сталий – постійний, стабільний, його прийнято вживати на сьогодні в Україні; стійкий – збалансований стан, зі зміною темпів розвитку та його прискорення) та обґрунтовує методи оцінки екологічних втрат. Т. А. Акімова та В. В. Хаскін [1] характеризують стійкий розвиток як екологічно-орієнтований соціально-економічний розвиток. М. Н. Лук'янчиков [10] розглядає стійкий розвиток як такий, за яким задоволення потреб здійснюється у рамках екологічних обмежень. Наукова школа: Б. М. Данилишина проводять комплексні регіо-

нальні дослідження з розроблення стратегічних заходів для досягнення цілей стійкого розвитку, зокрема розроблено проект Концепції переходу України до сталого розвитку [14]. Б. В. Буркинського та В. М. Степанова розвивають екологічну концепцію стійкого розвитку [5]; наукові школи В. М. Багрова та І. Г. Черваньова досліджують ноосферо-екологічний аспект стійкого розвитку та концепцію інвайронментальної економіки [2].

✎ Мета запропонованої статті полягає в обґрунтуванні місця і ролі інвайронментальної складової в стратегії сталого розвитку регіону.

✎ В Україні, як і у світі загалом, існує різне ставлення до концепції сталого (стійкого, стабільного, збалансованого тощо) розвитку – від повного її несприйняття чи невіри у можливість практичного впровадження до надмірно широкого і не зовсім коректного вживання самого терміну «сталий розвиток» при занадто спрощених підходах до розуміння цієї концепції. На усіх рівнях проблематику збалансованого розвитку ототожнюють з екологічною. Це не зовсім вірно, оскільки екологічні питання є тільки одним зі складових компонентів, врахування якого не знімає необхідності узгодженого й одночасного вирішення комплексу питань економічного, соціального, світоглядного порядку. В сучасних умовах становлення ринкових відносин досягнення саме природно-господарської збалансованості в соціально-економічному розвитку є найбільш реальним і перспективним на регіональному рівні.

По-перше, подальший розвиток регіонів вже не може опиратися на ті базові галузі господарського комплексу, які раніше були провідними, оскільки вони вичерпали свій ресурс. Необхідно кардинально змінити вектор економічного розвитку, спираючись на нові інноваційні напрями. У цьому аспекті своєчасною і адекватною є запропонована І. Черваньовим [22] концепція інвайронментології, яка обґрунтовує еколого-економічний критерій збалансованого розвитку.

По-друге, нинішня модель т. зв. агресивного економічного розвитку є абсолютно безперспективною, насамперед, через вичерпність природних ресурсів. Розв'язання екологічної кризи полягає у кардинальній зміні ставлення до ресурсів. Подальший економічний розвиток неможливий без переходу до концепції збалансованого розвитку, що ґрунтується на ноосферно-екологічній парадигмі. М. В. Багров, порівнюючи сталий і ноосферний розвиток зазначає, що вони відрізняються за способом досягнення цілей (стійкий розвиток побудований на управлінні ззовні, а ноосферний – на принципі субсидіарності) та джерелом розвитку (в стійкому – ресурси глобалізуються, в ноосферному – природний капітал та похідні від нього органічно закріплюються за територією) [3].

По-третє, екологічна стратегія розвитку припускає розробку механізму екологічного самофінансування суспільства як процесу виділення фінансових ресурсів на природоохоронні (екологічні) заходи всіма членами суспільства. Дієві механізми вирішення зазначеної проблеми на регіональному рівні запропоновані В. М. Семеновим у концепції екологізації виробництва [18].

Для успішного здійснення заходів з охорони довкілля, раціонального використання ресурсів, екологізації економіки регіону потрібно виробити чітке уявлення про економічне регулювання взаємовідносин людини і природи, що дозволить адекватно оцінити ситуацію та прийняти відповідні заходи щодо державного регулювання еколого-економічних процесів в регіональній соціально-еколого-економічній системі.

За визначенням розробників проекту Концепції переходу України до сталого розвитку, сталий розвиток – це такий розвиток суспільства, за якого задоволення потреб у природних ресурсах теперішніх поколінь не повинно ставити під загрозу можливості майбутніх поколінь задовольняти в них свої потреби, коли будуть узгоджені екологічні, економічні та соціальні складові розвитку, коли техногенне навантаження не буде перевищувати можливостей навколишнього природного середовища до самовідновлення, а суспільство усвідомить перевагу екологічних пріоритетів над іншими [14].

Сучасна парадигма концепції стійкого розвитку ґрунтується на трьох фундаментальних вимірах – інвайронментальному, економічному і соціальному. Розглянемо характеристику кожного з вимірів відносно поняття «соціально-економічна система».

Інвайронментальний вимір: екологічно стійка система спирається на відповідну ресурсну базу, попереджує надмірну експлуатацію відновлювальних природних ресурсів і підтримує функції природного середовища як приймача відходів. Використання невідновлювальних ресурсів повинно допускатися тільки до конкретного обмеженого обсягу, який компенсується інвестиціями в їх штучне заміщення. Мається на увазі підтримка ландшафтного та біологічного різноманіття та функцій екосистем [27].

Економічний вимір: економічно стійка система має бути здатною безперервно виробляти товари та послуги, підтримувати адекватний рівень зовнішнього боргу і режим саморегулювання, запобігаючи надмірному балансу між секторами економіки, наслідком чого може стати спад виробництва [9].

Соціальний вимір: соціально стійка система має забезпечувати справедливість в розподілі суспільних благ і надання рівних можливостей. Така система попереджує формування «суспільства соціальної дискримінації» [25, с. 133–134], забезпечуючи адекватне надання соціальних послуг, ґендерну справедливість і політичний плюралізм.

У світовій економіці спостерігається тенденція до економічного обґрунтування інтерналізації (засвоювання) так званих «інвайронментальних цінностей», що простежується в наукових працях представників постнекласичної економічної школи Р. Дж. Костанзи [24], Д. В. Пірса [27], Дж. Пеззей [28], Р. М. Солоу [29]. Це ж завдання викладено в Принципі 16 Декларації з навколишнього середовища і розвитку міжнародного саміту в Ріо-де-Жанейро: «Національна влада повинна прагнути забезпечити інтерналізацію екологічних витрат і використання економічних засобів, приймаючи до уваги підхід, ... належним чином враховуючи суспільні інтереси ...» [16]. Економічні процеси включаються в нову «картину світу», в яку органічно інтегруються інші, ніж раніше відомі, можливості управління природними ресурсами, що перетворюються з екстерналій в інтерналії [2; 7; 13].

Інвайронментальна складова у доктрині сталого розвитку має ключове значення як найбільш критична для прогресу суспільства, у межах якої стан і якість навколишнього середовища розглядаються як одна з двох цілей сталого розвитку соціуму, а економіка визначається лише як найважливіша із засобів досягнення соціальної мети.

Важливим напрямком у поліпшенні охорони природи і використання природних ресурсів є визначення адекватної ціни та / або економічної оцінки природних ресурсів та природних послуг. Навколишнє середовище забезпечує три функції: 1) забезпечення природними

ресурсами і відтворення ресурсів; 2) асиміляція відходів і забруднень та відтворення середовища; 3) забезпечення людей природними послугами, такими як рекреація, естетичне задоволення тощо (естетико-психологічна функція природного середовища). Ці три функції можуть бути також представлені як компоненти однієї генеральної функції природного навколишнього середовища – функції забезпечення життєдіяльності людства.

Науковцями доведено, що і централізована планова економіка, і ринкова економіка виявилися нездатними до реальної оцінки значення чистого навколишнього середовища, природних ресурсів, встановлення їх адекватної ціни [7; 17; 20]. Обидві системи не враховують обмежень, що накладаються навколишнім природним середовищем. Вони користуються природними ресурсами «до вичерпання», до підризу можливостей їх відтворення. Цей спосіб природокористування заснований на логіці найближчих цілей. Загальним випадком є заниження ціни екологічного блага або навіть його нульова оцінка. Це призводить, зокрема, до заниженого відображення екологічного збитку, неврахування екстернальних витрат в ціні.

На думку вчених, реальні ціни природних ресурсів можуть стати ефективними важелями в ринковому механізмі [4; 6; 19; 22]. Облік ціни ресурсів дозволить більш обґрунтовано визначити економічну ефективність альтернатив розвитку, істотно вплинути на вибір варіанту капітального будівництва. Наприклад, облік того, що плановані для вилучення земельні ресурси можуть використовуватися у сільському господарстві і давати продукцію, може зробити доцільним зміну в інвестиційних проектах у бік подорожчання самого об'єкта будівництва за рахунок його максимальної концентрації, додаткових витрат на залучення незручних земель. При адекватному економічному обліку екологічного фактора ефективність ресурсозбереження виявляється набагато вищою за нарощування природоємності економіки, що довів економічний розвиток розвинених країн в останні два десятиліття.

Неврахування екологічного фактора (заниження або нульова ціна природного блага) при визначенні реальної ціни природних ресурсів обмежує можливості переходу регіональної економіки до сталого розвитку. Так, визначальним фактором розвитку промислових об'єктів на території регіону є наявність на локальних територіях необхідних для організації подібних видів економічної діяльності природних ресурсів. Разом з цим, як правило, існування в регіоні промислових об'єктів – основних забруднювачів повітряного та водного басейнів – створює умови, що перешкоджають або роблять неможливим здійснення інших видів економічної діяльності, зокрема рекреаційної.

Одинадцять років потому, Девід Пірс і Едварда Барб'є [27] змінили політичний погляд людства на екологічну та економічну складову реалізації концепції сталого економічного розвитку на засадах «зеленої» економіки з акцентом на зміну ставлення до використання «природного капіталу» та його впливу на благополуччя людини. Вони показують, наскільки важливим є інтегрування екологічних проблем в прийняття економічних рішень на основі оцінки екологічних товарів і послуг, використання ринкових інструментів екологічної політики.

Перспективи розвитку зеленої економіки, політичні проблеми зеленої економіки та сталого економічного розвитку активно обговорювалися у серпні 2011 року в 35 томі журналу ООН «Форум Природних ресурсів» [26]. Зокрема, науковці наголошували на досвіді країн

Європи щодо просування проектів «зеленої» економіки (the Dutch «Green Funds Scheme»), соціальних аспектах переходу до стійкої економіки, інноваційних системах зеленого сільського господарства, визнаючи цінність природного капіталу та нагальність його збереження й відтворення.

ЮНЕП визначає зелену економіку як таку економіку, яка підвищує добробут людей і забезпечує соціальну справедливість, і при цьому істотно знижує ризики для навколишнього середовища та його збіднення. Такий шлях розвитку повинен зберігати, збільшувати і, де це необхідно, відновлювати природний капітал як найважливіший економічний актив і джерело суспільних благ, особливо для бідних верств населення, джерела доходу і захищеність яких залежать від природи. Концепція «зеленої» економіки не замінює собою концепцію сталого розвитку, проте зараз все більш поширене визнання того, що досягнення стійкості майже повністю залежить від створення правильної економіки, адже традиційні економічні показники, такі як ВВП, дають невірне уявлення про ефективність економіки, тому що не відображають негативний вплив виробництва і споживання на природний капітал. Виснажуючи природні ресурси або знижуючи здатність екосистем виконувати свої корисні функції, такі як постачання продовольства, регулювання та задоволення культурних потреб, економічна діяльність, нерідко супроводжується знеціненням природного капіталу [15].

У зазначеній доповіді ЮНЕП «Назустріч «зеленій» економіці» з використанням макроекономічної моделі Threshold 21 (T21) показано, що «озеленення» не тільки приводить до збільшення багатства, яке є загальним надбанням екологічних ресурсів або природного капіталу, а й забезпечує (за шестирічний період) більш високі темпи зростання ВВП, а це зростання, як відомо, – один з основних показників благополуччя економіки. Основним концептуальним висновком даної економічної моделі є положення про те, що «зелена» економіка визнає цінність природного капіталу і вкладає в нього кошти.

Важливою в аспекті визначення інвайронментального вектору концепції сталого розвитку є проблема екстерналій і власності. Т. Тітенберг [30] виокремлює три основні типи екстерналій, які відносяться до: суспільних ресурсів (нікому не належать або знаходяться у власності частково, що не оберігає їх від будь-якого використання без платежу власнику); суспільних благ (характеризуються неподільністю і загальною доступністю); майбутніх поколінь (які сьогодні не мають купівельної здатності, й тому їх переваги не можуть братися до уваги на сучасних ринках).

Як правило, неефективно або в понадприпустимих масштабах використовуються ресурси відкритого доступу – «трагедія відкритого доступу». Управління природним капіталом через суспільну власність може бути ефективним, але тут існує проблема «безквиткового пасажир», коли деякі учасники групової власності намагаються використовувати ресурс більш інтенсивно, ніж інші, а нерідко і в неприпустимих кількостях. В останні десятиліття багато економістів схиляються до того, що проблема екстерналій повинна вирішуватися за допомогою створення специфікації прав власності на неринкові ресурси.

Інститутом прикладного системного аналізу НАН України і МОН України рівень сталого розвитку регіонів запропоновано оцінювати за допомогою відповідного індексу $I_{ур}$, який визначається як сума індексів для трьох вимірів: економічного ($I_{екв}$), екологічного ($I_{ев}$) та соціального ($I_{св}$) [8].

$$I_{ур} = \sqrt{(I_{екв}^2 + I_{ев}^2 + I_{св}^2)}$$

Зокрема, індекс екологічного виміру ($I_{ев}$) визначається за допомогою чотирьох груп індикаторів екологічного стану:

- група індикаторів, що характеризують екологічну систему, в яку входять індикатори оцінки атмосферного повітря, тваринного і рослинного світу, надр, земельні ресурсів, водні ресурси;
- група індикаторів, які характеризують екологічне навантаження, що містить індикатори оцінки викидів в атмосферне повітря, екологічного тиску і управління природними ресурсами, утилізації відходів, водного навантаження;
- група індикаторів, що характеризують небезпеку з індикаторами радіологічного стану території та радіаційної небезпеки, хімічної та екологічної небезпеки;
- група індикаторів, які характеризують регіональне екологічне управління, що охоплює індикатори участі в екологічних проектах, викиди парникових газів і екологічного тиску перевезення відходів.

Але у запропонованому підході, як і в інших зарубіжних та вітчизняних методах оцінки сталого розвитку, не враховуються природно-кліматичні фактори (ПКФ), що є надзвичайно важливим елементом при обґрунтуванні стратегії розвитку галузей, що знаходяться під впливом ПКФ, чим є зокрема, сільське господарство.

Перспективною, на наш погляд, є методика оцінки природно-кліматичних факторів, що запропонована В. Е. Ходаковим та Д. В. Хаповим [21]. Вченими введено інтегральний показник – природно-кліматичний індекс (I_c), що складається з чотирьох груп факторів: економічні, екологічні, соціально-інституційні, природно-кліматичні. За формулою розрахунку індексу стійкого розвитку з ПКФ:

$$I_{ур} = \sqrt{(I_{екв}^2 + I_{ев}^2 + I_{св}^2 + I_c^2)}$$

Вченими було розраховано рівень стійкого розвитку регіонів України з урахуванням природно-кліматичного фактору та без нього. Зокрема, для АПК рівень стійкого розвитку без ПКФ – 21 місце серед регіонів України; з ПКФ – 2 місце.

Межа стійкості в розвитку не може бути оцінена без розуміння наступного 1) запасів природного ресурсу та екологічних послуг, що разом називається «природний капітал»; 2) того, як природний і фізичний капітали та послуги перетворені або витрачені в процесі економічного зростання; 3) до якої міри природний капітал стійкий до використання людиною; 4) перспектив розвитку технологій, достатніх для відкриття та використання у виробництві ресурсів-замінників. Всі чотири теми дуже складні і вимагають дослідження для забезпечення «попереджувального принципу» в екологічному та економічному управлінні [23].

Таким чином, економічною основою стійкого розвитку має стати інвайронментальна економіка (Environmental Economics). Основною відмінністю цієї економіки від попередніх економічних теорій є введення поняття «природний капітал» в систему базових економічних категорій та відношення до природного капіталу як до самовідновлювальної частини економіки (у той час як основою капіталу в класичній і постнеокласичній економіці виступає праця). У межах цієї концепції

природні умови, ресурси і системи розглядаються як системи, що активно виробляють матеріальні блага та умови життя. Подальшого дослідження потребує механізм узгодження економічних та екологічних інтересів у стратегії сталого розвитку.

Література.

1. Акимова Т. А., Хаскин В. В. Экология. Человек–Экономика–Биота–Среда: Учебник для вузов. – М.: Юнити-Дана, 2001. – 566 с.
2. Багров М. В. До питання формалізації інвайронментального виміру сталого соціально-економічного розвитку суспільства / М. В. Багров, С. В. Костріков, І. Г. Черваньов // Культура народів Причорномор'я. – 2009. – № 1–2. – С. 7–16.
3. Багров Н. В. Устойчиво-ноосферное развитие региона. Проблемы. Решения / Н. В. Багров. – Симферополь, 2010. – 207 с.
4. Боков В. А. Парабола ноосферы или пределы роста / В. А. Боков // Геополитика и экогеодинамика регионов. – Т. 5. – Вып. 1. – 2009. – С. 9–19.
5. Буркинский Б. В., Степанов В. Н., Харичков С. К. Природопользование: основы экономико-экологической теории. – Одесса: ИПРЭЭИ НАН Украины, 1999. – 350 с.
6. Георгис С. Эскиз к «зеленой идеологии» // Зеленый мир, 2008. – № 1–2. – С. 15–18.
7. Голуб А. А. Экономика природных ресурсов / А. А. Голуб, Е. Б. Струкова. – М.: Аспект-Пресс, 1998. – 319 с.
8. Згуровский М. З. Устойчивое развитие в глобальном и региональном измерениях: анализ по данным 2005 г. / М. З. Згуровский. – К.: НТУУ «КПИ», 2006. – 84 с.
9. Карпінський Б. А., Божко С. М. Сталий розвиток економіки: узагальнена модель: Монографія / Б. А. Карпінський, С. М. Божко. – Львів: Логос, 2005. – 256 с.
10. Лукьянчиков Н. Н. Экономика и организация природопользования / Н.Н. Лукьянчиков, В. М. Потравный. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 454 с.
11. Мельник Л. Г. Екологічна економіка: підручник / Л. Г. Мельник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 367 с.
12. Мельник Л. Г. Методи оцінки екологічних втрат: монографія / за ред. Л. Г. Мельника та О. І. Карінцевої. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. – 288 с.
13. Мельник Л. Г. Эколого-экономические основы ресурсосбережения / Л. Г. Мельник, С. А. Скоков, И. Н. Сотник. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2006. – 229 с.
14. На меті – сталий розвиток України / за ред. Б. М. Данілишина // Вісник НАН України. – 2007. – № 2. – С. 14–44.
15. Навстречу «зеленой» экономике: пути к устойчивому развитию и искоренению бедности: обобщающий доклад для представителей властных структур, ЮНЕП, 2011 г. // www.unep.org/greenecomputy.
16. Оцінка стану виконання підсумкових документів Всесвітнього самміту зі сталого розвитку в Україні / за ред. Л. Г. Руденка. – К., 2004. – 207 с.
17. Реймерс Н. Ф. Природопользование: [словарь-справочник] / Н. Реймерс. – М.: Мысль, 1990. – 637 с.
18. Семенов В. Ф. Екологізація економіки регіону. Навчальний посібник / В. Ф. Семенов. – Одеса: Оптимум, 2003. – 238 с.
19. Тетиор А. Н. Чем опасен недопустимый рост «экологического следа» человечества? / А. Н. Тетиор // Зеленый мир, 2006. – № 19-20. – С. 31.
20. Туниця Ю. Ю. Екоекономіка і ринок: подолання суперечностей / Ю. Ю. Туниця. – К.: Знання, 2006. – 314 с.

21. Ходаков В. Е. Учёт влияния природно-климатических факторов в задачах развития социально-экономических систем / В. Е. Ходаков, Н. А. Соколова // Вестник Херсонского национального технического университета. – 2010. – № 2 (38). – С. 34–47

22. Черваньов І. Г. Інваронментологія – наука про «оселю людини» та її поступ / І. Черваньов // УГЖ. – 2004. – № 1. – С. 7–11.

23. Brian Czech. Ecological economics, in animal and plant productivity // Encyclopedia of Life Support Systems (EOLSS) / ed. R.J. Hudson; developed New York, 1996. – 614 p.

24. Costanza R.J. An Introduction to Ecological Economics / R.J. Costanza, H. Cumberland at other – FL: St. Lucia's Press, 1997. – 288 p.

25. Daly H.E., Cobb J B. For the Common Good: Restructuring the Economy Toward Community. The Environment and a Sustainable Future, Boston: Beacon Press, 1987. – 297 p.

26. David le Blank. Special issue on green economy and sustainable development // Natural Resources Forum. – 35. – 2011. – P. 151–154.

27. Pearce D.W. Economics of Natural Resources and the Environment / D.W. Pearce, R. Turner. – New York: Johns Hopkins University Press, 2006. – 392 p.

28. Pezzey J. Economic analysis of sustainable growth and sustainable development / J. Pezzey. – Environmental Department Working Paper. – N 15. – World Bank, Washington, DC. 1989. – P. 103–108.

29. Solow R.M. The Economics of resources and the resources of Economics / R.M. Solow // The American Economic review. – 1974. – № 2. – P. 1–14.

30. Tietenberg T. Environmental and Natural Resource Economics / 4th ed. Harper Collins College Publishers, under the auspices of the UNESCO. UK, Oxford: Eolss Publishers, 2009. URL: <http://www.eolss.net>.

УДК 342.5

Ігор Письменний

ВПЛИВ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ НА СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

У статті здійснено факторний аналіз впливу суспільних трансформацій на синергетичний потенціал публічного управління.

Ключові слова: суспільні трансформації, синергетичний потенціал публічного управління, біфуркація, криза, суспільні відносини, самоорганізація.

✦ Початок ХХІ століття – це час динамічних соціальних змін, прискорених соціальних процесів. Для того, щоб гідно відповідати на виклики ХХІ століття, потрібен інноваційний метод освоєння соціального простору, пошук таких засобів, які здатні не тільки вивчати та передбачати різні соціальні зміни, а й активно впливати на практичну життєдіяльність, отримувати запро-